

Het bijbelse kernwoord onwetendheid¹

GRIEKENLAND

Het Griekse woord is: 'agnoia' of 'agnosia'. In religieus opzicht is men onwetend als men geen besef heeft van wat voor het zielenheil noodzakelijk is. Daartoe behoort kennis van de goddelijke dingen, van de ziel en van de juiste levenswijze; de wijsgeer onderwijst de mens daarin. Een Griek behoort de onwetendheid (=onbeschaafdheid) te overwinnen door zich te laten opvoeden.

Voor de mysteriereligiën leggen sterke nadruk op het gebrek aan kennis dat alle mensen eigen is en dat opgeheven kan worden door de inwijding in de geheimen van het goddelijke.

Wij behandelen het begrip onwetendheid in de Bijbel achtereenvolgens:

Als zondigen in onwetendheid of dwaling in het Oude Testament

Als zondigen in onwetendheid of dwaling in het Nieuwe Testament

1. in onwetendheid (van Joden);
2. in onwetendheid (van heidenen);
3. in onwetendheid (van dwaalleraars).

OUDE TESTAMENT

Zondigen 'bejad rama' (met opgeheven hand) of 'bisjgaga' (bij dwaling/onwetend)

In het Oude Testament wordt onderscheid gemaakt tussen zondigen met opgeheven hand ('Hebr. 'bejad rama;' met voorbedachten rade) en zondigen bij dwaling; Hebr. 'bisjgaga'). Slechts voor iemand die onopzettelijk zondigt, is er vergeving. Hij komt ervoor in aanmerking om te ontvluchten aan de bloedwreker en daarvan vrij te zijn in een van de drie vrijsteden (Num.35:9vv). Zie ook Lev. 4; Deut. 4:42; 19:4vv.

Iemand die zijn naaste onwetend doodslaat, die hij tevoren niet haatte mag naar een van de drie vrijsteden vluchten. Als bijv. bij het houthakken de bijl die hij hanteert van de steel vliegt en iemand doodt. Daar is zeker geen sprake van opzet.

NIEUWE TESTAMENT

Wij vinden in het N.T. het werkwoord onwetend zijn in Hand. 17: 23; (2 Kor. 6:9); 1 Tim. 1:13; Hebr. 5:2; 2 Petr. 2:12; het zelfstandig naamwoord onwetendheid in Hand. 3:17; 17:30; Ef. 4:18; 1 Petr. 1:14; 2:15; het bijvoeglijk naamwoord 'onbekend' in Hand. 17: 23.

A. ONWETENDHEID VAN JODEN

a. Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen (Luk.23:34) ²

¹ In deze voordracht is hoofdzakelijk gebruik gemaakt van F.J.Pop, *Bijbelse woorden en hun geheim*, 's Gravenhage 1964; s.v. Onwetendheid, onwetend, onbekend' blz. 396vv. Zie verder noot 2-4.

² Robertson's Word Pictures (Bible Works): 'Some of the oldest and best documents do not contain this verse (Luk. 23:34), and yet, while it is not certain that it is a part of Luke's Gospel, it is certain that Jesus spoke these words, for they are utterly unlike any one else. Jesus evidently is praying for the Roman soldiers, who were only obeying, but not for the Sanhedrin.' Het laatste is dus niet waar. C.A. Evans (in *Dictionary of Jesus and the Gospel*; ed. Joel B. Green, Scot McKnight, I.Howard Marshall; Leicester 1992; s.v. Old Testament and the Gospels; blz. 583) verwijst terecht naar Num. 35:25-31

Het is opvallend, dat Jezus in Zijn eerste kruiswoord voor Zijn moordenaars aan het kruis zegt, dat zij niet weten wat zij doen? ‘Vader, vergeef het hun want zij weten niet wat zij doen’.

Wij mogen aannemen, dat Hij hiermee allereerst de Romeinse soldaten bedoelt. Als zij toch eens geweten hadden wat zij deden, toen zij Jezus aan het vloekhout hingen. Maar zou Jezus in dit gebed niet ook gedacht hebben aan de leidslieden van Israël die zich verantwoordelijk wisten voor de veroordeling van Jezus tot de kruisdood? Zie Hand. 3:17 (zie onder).

Men kan vragen: verklaart Jezus hen met Zijn gebed eigenlijk voor niet toerekeningsvatbaar? Nee, in het eerste kruiswoord van Jezus gaat het over zondigen bij dwaling, zondigen in verblinding, in onwetendheid. Zoals in de teksten onder OT genoemd. Zondigen is dan hetzelfde als: zich als een schaap verwijderen van de kudde en de Goede Herder. O, als we toch eens wisten, hoeveel verdriet we daar de Heere mee doen.

Welnu, voor zulke mensen bidt Christus. In Hebr. 5:2 lezen we van Christus als Hogepriester, dat Hij behoorlijk medelijden kan hebben met de onwetenden en dwalenden.’ Voor hen die nog niet in totale verharding leven. Voor hen bidt Hij aan Zijn kruis: ‘Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.’

Dat laatste betekent dus niet, dat ze eigenlijk niet schuldig zijn. Nee, het betekent, dat er voor hen, doodsschuldigen, nog een mogelijkheid van terugkeer en vergeving is.

Het gaat hier over: zondigen bij dwaling (Hebr. ‘bisjgaga’). Het gaat niet over dé zonde tegen de heilige Geest (zich tegen beter weten in en levenslang verzetten tegen de Heere) waarvoor geen vergeving is. ³ Dat is: onvergeeflijk zondigen. Zie Matth. 12:32.

b. Door onwetendheid gedaan, gelijk ook uw oversten (Hand. 3:17)

Ook Petrus heeft onder woorden gebracht in zijn rede tot het volk na de genezing van de kreupelgeborene, dat zijn hoorders (broeders), gelijk als hun oversten in onwetendheid hebben gehandeld en de Vorst des levens hebben gedood.: ‘De God van Abraham, en van Izak, en van Jakob, de God van onze vaders, heeft Zijn Kind Jezus verheerlijkt, Welke gij overgeleverd hebt en hebt Hem verloochend, voor het aangezicht van Pilatus, als hij oordeelde, dat men Hem zou loslaten. Maar gij hebt de Heilige en Rechtvaardige verloochend, en hebt begeerd, dat u een man, die een doodslager was, zou geschonken worden; en de Vorst des levens hebt gij gedood, Welke God opgewekt heeft uit de doden; waarvan wij getuigen zijn. En door het geloof in Zijn Naam heeft Zijn Naam deze gesterkt, die gij ziet en kent; en het geloof, dat door Hem is, heeft hem deze volmaakte gezondheid gegeven, in uw aller tegenwoordigheid. En nu, broeders, ik weet, dat u het door onwetendheid gedaan hebt, gelijk als ook uw oversten....’ (Hand. 3:13-17). ⁴

(over de vrijsteden).

³ Zie ook Hebr. 6:1-6. Daar gaat het over afvalligen die ‘eens verlicht zijn geweest en de hemelse gave gesmaakt hebben, de Heilige Geest deelachtig zijn geworden en gesmaakt hebben het goede Woord van God en de krachten der toekomstige eeuw en afvallig worden.’ Dat betekent dus, dat we ons na veel van de Heere ontvangen te hebben, ons met een ruk van Hem afkeren en ook nooit meer op onze schreden terugkeren. We komen in een totale verharding terecht. Denk aan Judas.

Het Sanhedrin (de oversten van Hand. 3:17) hoorde Jezus Zelf verklaren, dat Hij de Messias was, maar zij geloofden Hem niet.

En wat lezen we dan even later? Dat ‘een grote schare van de priesters aan het geloof gehoorzaam werd (Hand. 6:7). Ziedaar de vrucht van Christus’ voorbede aan het kruis.

Ook de apostel Paulus schrijft zo over de onwetendheid in het zondigen in 1 Korinthe 2:8: ‘Welke (wijsheid Gods) niemand van de oversten van deze wereld gekend heeft; want indien zij ze gekend hadden, zo zouden zij de Heere der heerlijkheid niet gekruist hebben.’ Met deze oversten der wereld heeft de apostel het oog op de leidlieden van Israël zowel als op de Romeinse machthebbers; zoals in Hand.4:27 waar gesproken wordt over Herodes en Pontius Pilatus, met de heidenen en de volken Israëls’.

Dat wij onwetend, in dwaling zondigen, dat houdt dus niet in: ik kon er ook niets aan doen (‘ich habe es nicht gewusst’). Het houdt in: ik kan vergeving krijgen.

Zoals er voor de zondaar bij dwaling oudtijds een vrijstad was, waar hij naar toe kon vluchten om aan de greep van de bloedwreker te ontkomen, zo is er voor mij, al had ik dus op Golgotha met alle vijanden van Christus Hem gesmaad en miskend, vergeving. ‘Vader, vergeef het hun.’

c. Paulus: ‘Mij is barmhartigheid geschied, omdat ik het onwetende gedaan heb in mijn ongelovigheid.’ (1 Tim.1:13)⁵

In 1 Tim. 1:13 verklaart Paulus, dat hij vóór zijn bekering in onwetendheid een godslasteraar, vervolger en verdrukker was. Paulus stelt hier onwetendheid en ongelooft gelijk! Onwetendheid maakte zijn zonde niet kleiner en zijn schuld niet geringer, maar hield wel de poort naar de vergeving open. Ook Saulus van Tarsen die zo tegen Christus en Zijn gemeente tekeer is gegaan, de woesteling handelde in verblinding. Een man met oogkleppen op. En wat mag hij er dan na zijn bekering later van zeggen: ‘Ik, die tevoren een godslasteraar was en een vervolger en een verdrukker, maar mij is genade geschied, daar ik het onwetend gedaan heb, in mijn ongelovigheid’ ? (1 Tim.1:13).

Paulus heeft er bij gestaan toen Stéfanus gestenigd werd en zijn getuigenis gaf, maar hij heeft het toen verworpen. Dit ongelooft maakte hem blind voor de waarheid, zodat hij in onwetendheid tot misdaad verviel.

In het N.T. gaat het evangelisatiewerk onder de Joden in de praktijk steeds uit van hun onwetendheid en daarom van de mogelijkheid, dat zij tot berouw en bekering komen en ontferming vinden. Paulus heeft het aan zichzelf ervaren, dat het mogelijk is, dat iemand het evangelie hoort prediken en het meteen verwerpt, en dan toch nog een onwetende is in Gods ogen.

---

⁴ M.Henri schijft: That which bears him (Peter) out in it is that he has the example of his Master's praying for his crucifiers, and pleading in their behalf that they knew not what they did. And it is said of the rulers that *if they had known they would not have crucified the Lord of glory*. See [1Co 2:8](#). Perhaps some of the rulers, and of the people, did therein rebel against the light and the convictions of their own consciences, and did it through malice; but the generality went down the stream, and did it through ignorance; as Paul persecuted the church, *ignorantly, and in unbelief*, [1Ti 1:13](#). ‘

⁵ Een en andermaal schrijft Paulus in zijn brieven ook: Ik wil niet, dat gij onwetende zijt... En dan gebruikt hij het woord ‘onwetend’ in de zin van: niet op de hoogte. Zie ook Hebr. 13:2.

B. ONWETENDHEID VAN HEIDENEN

De onwetendheid der heidenen vinden wij vermeld in Hand. 17: 30. Paulus houdt een rede in Athene op de Areópagus tot de Griekse wijsgeren n.a.v. het altaar met het opschrift: aan de onbekende God. Daarin spreekt hij over de tijden der onwetendheid die nu voor de heidenen voorbij zijn. Zie ook Ef. 4: 18 (de onwetendheid, die in hen heerst); 1 Petr. 1:14 (tevorens in uw onwetendheid) en 1 Petr. 2:15 (de onwetendheid van onverstandige mensen). Vgl. Tit. 3:3.

Paulus' rede op de Areópagus (Hand.17:30)

In al deze teksten is de onwetendheid karakteristiek voor de heidenen. Maar zij is toch anders dan die der Joden. Zij betreft immers niet zozeer de Messias als wel God. Heidenen weten niet wie en hoe God is. Daarom weten zij ook niet hoe zij moeten leven. Hun vervreemding van God, hun onwetendheid, de verharding van hun hart en de verduistering van hun denken, openbaart zich in hun verfoeilijke wandel: losbandigheid en hebzucht (Ef. 4: 18 v.). Zij worden gedreven door hun lusten en hartstochten en zijn de gevangenen van een proces van ontmenselijking (Rom. 1: 28 v.v.). Zij beseffen niet hoe mensonterend en mensonwaardig hun levenswijze is. Zij zijn zich natuurlijk ook niet ervan bewust hoe schuldig zij zijn, al zijn er, die zich aangeklaagd gevoelen door de wet van God, die in hun hart is geschreven (Rom. 2: 15).

Deze onwetendheid wordt in het N.T. niet vergoelijkend, maar beschuldigend vermeld. Evenals bij de Joden en Paulus komt zij bij de heidenen uit ongeloof voort. Want zij hadden, evenals de Joden en Paulus, kunnen weten. Zij hebben echter de waarheid Gods in ongerechtigheid ten onder gehouden en gaan daarmee nog dagelijks voort (Rom. 1: 18) en, hoewel zij God kenden, hebben zij Hem niet als God verheerlijkt en gedankt (Rom. 1: 21). Integendeel, zij hebben Hem afgedankt en beelden in zijn plaats gesteld (vs. 23). Terwijl zij zichzelf voor wijzen hielden, is het duister geworden in hun onverstandig hart en werden zij tot dwazen (vs. 21 v.). Hun onwetendheid is niet een lot, maar een ontstellend grote schuld. Het is hier als met wat McCheyne in zijn bekende gedicht zegt met het oog op zijn onbekeerde staat:

Al sprak daar een stem uit de heilige blaân
van 't Lam, met de zonden der wereld belaân,
ik zocht bij de kruispaal geen veilige wijk,
'k stond blind en van verre, in mij zelven zo rijk.

Het evangelisatiewerk onder de heidenen gaat uit van deze onwetendheid als schuld. De inzet van de prediking is, dat God deze schuld vergeeft; Hij ziet aan de tijden der onwetendheid voorbij (Hand. 17: 30). Doch juist omdat deze tijden voorgoed achter hen liggen, is thans de dag aangebroken om tot bekering te komen (Hand. 17: 30). Deze bekering houdt in, dat zij volstrekt en radicaal met het verleden breken door de afgoden en de heidense leefwijze te verlaten om de levende God te kennen en te dienen (1 Thess. 1: 9; Hand. 14:15). Zij moeten zich daarmee haasten, want de dag des oordeels is reeds vastgesteld (Hand. 17: 31).

Het spreekt vanzelf, dat tot de kennis van de levende God ook de kennis van zijn heilshandelen in en door Jezus Christus behoort. Want juist dit laatste is er de oorzaak van, dat er na de tijden der onwetendheid een geheel nieuw „heden" (Hand. 17:30) is, dat vol is van Gods ontferming en voor de heidenen het behoud heeft opengesteld en gebracht. Overal waar het evangelie gepredikt wordt, wordt de duisternis van het heidendom verdreven door

„het schijnsel van het evangelie der heerlijkheid van Christus, die het beeld Gods is" (2 Kor. 4: 4). Het zijn alleen de met blindheid geslagenen, die het niet ontwaren (idem).

Het feit, dat in Athene een „onbekende God" werd vereerd (Hand. 17: 23), mag niet zó worden misverstaan als zou in deze stad de levende God, de Vader van Jezus Christus zijn gediend vóór Paulus er het evangelie predikte. Dit altaar moet opgericht geweest zijn door iemand, die een of andere weldaad had ontvangen of wie een of ander kwaad was overkomen, zonder dat hij wist aan welke god hij dit moest toeschrijven. Paulus gebruikt dit opschrift als een inspreekpunt: kennelijk is een onbekende god voor het besef der Atheners geen onmogelijkheid. Welnu, hij predikt zulk een tot nu toe onbekende God. Dat is natuurlijk niet de god van dit altaar; met hem heeft Hij slechts zijn onbekendheid gemeen.

C. ONWETENDHEID VAN DAALLERAARS (2 Petr.2:12)

2 Petr. 2:1-12a bevat een zeer bewogen beschrijving van de dwaalleraars, voor wie de gemeente op haar hoede moet zijn. Zij loochenen de komst des Heeren en het daarmee verbonden gericht, en leven er daarom maar op los.

Een van hun kenmerken is, dat zij de dingen lasteren, waarin zij onwetend zijn. Daarmede bewijzen zij redeloze wezens te zijn; elk redelijk (christelijk) inzicht ontbreekt hun. Zij spreken over de heilige dingen der openbaring Gods zonder er enig begrip van te hebben. Hierdoor wordt het Woord van God in hun mond een lastering van Gods heilige naam. Onwetendheid is hier onwetendheid der valse profeten, die onder het mom van ware verkondigers der waarheid geheel in de leugen gevangen waren.

‘Agnosia’, onkunde spreiden zij ten toon! Daarom mogen zij in de gemeente geen gehoor of aanhang vinden. Hier is onwetendheid een kenmerk van de dwalende, die beweert het evangelie goed te kennen en te prediken, maar in werkelijkheid op dit gebied een ondeskundige is, aan wiens leiding de gemeente zich niet mag toevertrouwen. Wees op uw hoede, mensen.

Zing liever het lied van het dwalend schaap dat door de Herder is gezocht:

Gun leven aan mijn ziel, dan leeft mijn mond,
Uw trouwe hulp; stuur mij in rechte sporen.
Gelijk een schaap heb ik gedwaald in 't rond,
dat onbedacht zijn herder heeft verloren.
Ai, zoek Uw knecht, schoon hij Uw wetten schond,
Want hij volhardt naar Uw geboôn te horen (Psalm 119:88).